

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Кафедра ортопедичної стоматології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. проректора ЗВО з наукової роботи

Валентина ЧОРНА

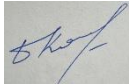
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни ВК 4.3
ОРТОПЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЯ
підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти
галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності ІІ Стоматологія
(шифр і назва спеціальності)

Робоча програма освітнього компонента «Ортопедична стоматологія» підготовки фахівців
третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
«26» серпня 2026 р., 27 с.

Розробники:

к.мед.н, доцент ЗВО Едуард БЕЛЯЄВ,

к.мед.н, доцент ЗВО _____ Богдан КОМНАЦЬКИЙ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри ортопедичної стоматології
Протокол від «26» серпня 2026 р. № 1

Завідувач кафедри ортопедичної стоматології

к.мед.н, доцент ЗВО Едуард БЕЛЯЄВ

« 26 » серпня 2026 року

Схвалено методичною радою стоматологічних дисциплін
Протокол від «27 серпня 2026 р. № 1

Голова Сергій ШУВАЛОВ
« 27 » серпня 2026 року

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Ортопедична стоматологія” складена відповідно до освітньо-наукової програми “Стоматологія” (2025) підготовки доктора філософії Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова; Стандарту вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня галузі знань І (22) Охорона здоров’я та соціальне забезпечення спеціальності ІІ (221) Стоматологія, введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України № 1023 від 15.11.2022 р.

Анотація навчальної дисципліни

Програма дисципліни «Ортопедична стоматологія» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів третього (доктор філософії) рівня освіти у вищих медичних навчальних закладах освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, навчального плану підготовки фахівців третього (доктор філософії) рівня вищої освіти,

галузі знань І “Охорона здоров’я та соціальне забезпечення”, спеціальності ІІ “Стоматологія”.

Дисципліна є вибірковим компонентом освітньо-наукової програми «Стоматологія», циклу професійної підготовки доктора філософії, розрахована на 6 кредитів, які здобувачі освіти засвоюють протягом 3-6 семестрів на 2-3 роках навчання.

Основним фокусом програми є поглиблене вивчення та обґрунтування клінічної оцінки типових станів хворих при обстеженні, діагностиці, складанні плану ортопедичного лікування, оволодіння клініко-лабораторними етапами виготовлення різноманітних конструкцій зубних протезів.

Предметним напрямком програми є профілактика, діагностика, клінічні особливості та комплексне лікування різних патологічних станів у стоматології. Програма орієнтована на отримання знань про сучасні концепції розвитку стоматологічних захворювань, новітні методи їх діагностики та лікування, принципи диференційної діагностики, оцінювання ефективності лікувально-профілактичних заходів і прогнозування результатів лікування, формування умінь та навичок критичного аналізу наукових даних, обґрунтування клінічних рішень і застосування сучасних наукових досягнень у дослідницькій діяльності.

Робоча програма складена на основі:

освітньо-наукової програми «Стоматологія» підготовки фахівців третього рівня (доктор філософії) вищої освіти галузі знань І “Охорона здоров’я та соціальне забезпечення”, спеціальності ІІ “Стоматологія”, навчального плану спеціальності ІІ Стоматологія на 2025-2029 навчальний рік,

Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

1. Опис навчальної дисципліни (анотація)

Програма навчальної дисципліни «Ортопедична стоматологія» призначена для закладів вищої освіти МОЗ України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження здобувача освіти необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

2. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: практичні заняття, самостійна робота аспірантів, медична (лабораторна) практика.
3. Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по її завершенню у формі іспиту згідно з навчальним планом для спеціальності ІІ Стоматологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни профілактика, діагностика, клінічні особливості та комплексне лікування різних патологічних станів у стоматології; методологія, методи наукових досліджень у стоматології; етичні аспекти та актуальні проблеми сучасної стоматологічної науки.

Міждисциплінарні зв'язки: відповідно до навчального плану, вивчення навчальної дисципліни «Ортопедична стоматологія» здійснюється, на основі знань здобутих аспірантами на другому (магістерському) рівні вищої освіти, та ґрунтується на попередньо засвоєних освітніх компонентах циклів загальної й професійної підготовки. Зокрема, Історія філософії, як методологічна основа розвитку науки та цивілізації, Англійська мова у науково-медичному спілкуванні, медична етика та деонтологія, Культура мови лікаря: термінологічний аспект, Публікаційна активність та наукометричні бази даних - забезпечують володіння інструментами для проведення власних досліджень, статистичної обробки та роботи з міжнародними ресурсами. Біоетичні та медико-правові основи наукових досліджень, з якими інтегрується програма внутрішньої медицини. У свою чергу, Ортопедична стоматологія формує засади поглибленого вивчення аспірантом наступних спеціалізованих дисциплін ортопедичного профілю: зубного протезування та щелепно-лицевої ортопедії.

Особливу роль відіграють дисципліни клінічного циклу – Клінічна фармакологія, Клінічна фізіологія, патофізіологія, медична генетика, Клінічна біохімія та мікробіологія, Клінічна морфологія, Побічна дія ліків, які формують фундамент для розуміння патогенезу стоматологічних захворювань і вибору оптимальної терапевтичної тактики. Цифрові технології в стоматології, Дентальна імплантація. Це забезпечує формування цілісного клінічного мислення, інтеграцію наукових і практичних знань та розвиток професійних компетентностей аспірантів.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Ортопедична стоматологія” є здобуття аспірантами знань, навичок та вмінь в сфері захворювань зубо-щелепного апарату людини, достатніх для виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових фактів та їх впровадження у практичну медицину та інші сфери життя.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Ортопедична стоматологія” є формування системи знань, професійних умінь, педагогічної майстерності, дослідницько-інноваційної діяльності та практичних навичок під час ведення хворих ортопедичного профілю.

2.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання ОНП Стоматологія третього (освітньо-наукового) рівня галузі знань І (22) Охорона здоров'я та соціальне забезпечення, спеціальності ІІ (221) Стоматологія, освітньо-наукової програми Стоматологія).

Згідно з вимогами ОНП третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти дисципліна “Ортопедична стоматологія” забезпечує набуття аспірантами наступних програмних компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми стоматології і дотичні міждисциплінарні проблеми, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність розв'язувати комплексні задачі на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК05. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК06. Здатність аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані

професійні рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в стоматології і дотичних до неї суміжних напрямів медицини і можуть бути опубліковані у провідних міжнародних наукових виданнях.

СК02. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проєкти в сфері стоматології та дотичні до них міждисциплінарні проєкти.

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та інноваційних проєктів у сфері стоматології усно і письмово державною мовою та однією з офіційних мов Європейського Союзу, оприлюднювати результати досліджень у провідних міжнародних наукових виданнях.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність зі спеціальності «Стоматологія» у закладах вищої освіти.

СК05. Здатність генерувати нові ідеї щодо розвитку теорії та практики стоматології, виявляти проблеми, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в галузі охорони здоров'я, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень в стоматології.

СК06. Здатність застосовувати сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності.

СК07. Здатність критично аналізувати, оцінювати і синтезувати нові та комплексні ідеї у сфері стоматології та з дотичних міждисциплінарних питань.

СК09. Володіння сучасними методами наукового дослідження.

СК10. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

Ортопедична стоматологія як навчальна дисципліна закладає фундамент для формування в подальшому інтегративних кінцевих результатів навчання згідно з ОНП третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти “Стоматологія”, а саме:

РН01. Мати концептуальні та методологічні знання зі стоматології та на межі предметних областей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН02. Глибоко розуміти загальні принципи та методи наук про здоров'я людини, основні тенденції їх розвитку, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних наукових розвідках у сфері стоматології та у викладацькій практиці.

РН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень, статистичного аналізу даних, наявні літературні дані.

РН06. Застосовувати загальні принципи та методи досліджень у сфері охорони здоров'я, а також сучасні методи та інструменти, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для провадження досліджень у сфері стоматології.

РН09. Планувати і виконувати дослідження зі стоматології та з дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики, біоетики, належної клінічної практики (GMP), критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань.

РН11. Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику

та суспільство.

PH12. Організовувати роботу колективу (здобувачів вищої освіти, колег, міждисциплінарної команди); демонструвати авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма вивчення дисципліни структурована на 3 модулі, до складу яких входять блоки змістових модулів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин 6 кредитів ЄКТС.

Опис навчального плану з дисципліни

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин			СРС	Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин/кредитів ECTS	Аудиторних				
		Лекцій	Практичних			
				180 годин/6 кредитів		
Модуль 1. Незнімне зубне протезування	60 годин / 2 кредитів ECTS	-	30	30	2-3	
Модуль 2. Часткове знімне зубне протезування	60 годин / 2 кредитів ECTS	-	30	30		
Модуль 3. Повне знімне зубне протезування	60 годин / 2 кредитів ECTS	-	30	30		ПК-іспит

Примітка: 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження становить 50 %, СРС – 50 %,

Модуль 1. Незнімне зубне протезування.

Тема 1. Обстеження пацієнта в клініці ортопедичної стоматології. Клінічні методи обстеження обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів. Зміни в зубо-щелепному апараті при частковій втраті зубів.

- Основні та додаткові методи обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів
- Структурні та функціональні зміни зубо-щелепного апарату при втраті зубів
- Розпад зубного ряду на окремі функціональні групи
- Зубо-щелепні деформації
- Оклюзійні порушення, травматична оклюзія
- Функціональне перенавантаження твердих тканин зубів та пародонту
- Порушення функції СНЩС та жувальних м'язів
- Підготовка порожнини рота до протезування ЧЗП

Тема 2. Додаткові (спеціальні) методи обстеження. Попередній та остаточний діагноз.

- Рентгенологічні методи обстеження. Прицільна дентальна рентгенографія, ортопантомографія, комп'ютерна 3D—томографія, томографія СНЩС
- Електроміографія

- Оцінка оклюзійних співвідношень зубних рядів. Оклюзіографія в порожнині рота та на діагностичних моделях в артикуляторі
- Оцінка стану тканин пародонту
- Оцінка стану пульпи зубів, електроодонтодіагностика
- Статичні та динамічні методи оцінки жувальної ефективності. Індексна оцінка за Агаповим та Оксманом
- Гальванометрія
- Визначення поняття діагноз. Попередній та остаточний діагноз. Складові частини діагнозу в клініці ортопедичної стоматології

Тема 3. Функціональна анатомія зубощелепного апарату. Біомеханіка зубощелепного апарату. Функціональна оклюзія.

- Функціональна анатомія жувальних м'язів. Синергізм та узгоджений антагонізм, стан відносного фізіологічного спокою жувальної мускулатури і його практичне значення. Рефлекторна регуляція роботи жувальних м'язів.
- Функціональна анатомія СНЩС
- Анатомія тканин пародонту, будова зубоясеневого з'єднання. Резервна та залишкова витривалість тканин пародонту. Фізіологічна та патологічна рухомість
- Будова зубних рядів, фізіологічні та патологічні прикуси. Фактори, що забезпечують стабільність положення зубів. Шляхи та механізми перерозподілу жувального тиску
- Анатомія оклюзійної поверхні зубних рядів та окремих зубів, сагітальні та трансверзальні оклюзійні криві
- Біомеханіка, сучасна термінологія
- Фази жувальних рухів за Гізі, фактори оклюзії
- Рух нижньої щелепи в вертикальному напрямку
- Рух нижньої щелепи в сагітальному напрямку. Сагітальний суглобовий і різцевий шляхи, сагітальний суглобовий і різцевий кути
- Рух нижньої щелепи в трансверзальному напрямку. Робоча і балануюча сторона. Трансверзальний суглобовий і різцевий шляхи, кут і рух Бенета, готичний кут
- Функціональна оклюзія (артикуляція) Види оклюзії, їх характеристика та ознаки
- Оклюзія та артикуляція, види оклюзії.
- Центральна оклюзія, оклюзійні контакти в нормі
- Передня оклюзія, контакти в нормі. Трьохпунктний контакт Бонвіля
- Бічна оклюзія, варіанти контактів (оклюзійні концепції)
- Супраконтакти, класифікація

Тема 4. Апарати, що відтворюють рухи нижньої щелепи. Артикулятори - загальна характеристика Основи роботи з артикулятором. Клінічний аналіз оклюзії.

- Апарати, що відтворюють рухи нижньої щелепи, класифікація, сфери застосування
- Конструктивні частини артикуляторів, їх функція
- Середньо анатомічні артикулятори – особливості, показання до використання
- Регульовані артикулятори – особливості, показання до використання, способи налаштування за індивідуальними параметрами. Аксіографія
- Методика реєстрації положення верхньої щелепи за допомогою лицевої дуги
- Методика переносу моделей в артикулятор за допомогою лицевої дуги
- Методика отримання оклюзійних реєстратів для фіксації співвідношення щелеп та налаштування суглобових механізмів
- Методика моделювання індивідуальної фронтальної направляючої

Тема 5. Знеболення в клініці ортопедичної стоматології Місцеві та загальні ускладнення ін'єкційного знеболення. Невідкладні стани на стоматологічному прийомі.

- Біль, механізм виникнення, шляхи проведення. Теорії виникнення зубного болю
- Іннервація щелепно-лицевої ділянки
- Види знеболення в амбулаторній стоматологічній практиці
- Провідникове знеболення на верхній і нижній щелепах – методики, зони знеболення
- Інфільтраційне знеболення в порожнині рота – методики, показання
- Сучасні місцевоанестезуючі засоби – класифікації, склад, фармакодинаміка

- Загальні ускладнення ін'єкційного знеболення – причини, шляхи запобігання
- Місцеві ускладнення ін'єкційного знеболення – причини, шляхи запобігання
- Невідкладні стани на стоматологічному прийомі (анафілактичний шок, набряк Квінке, інфаркт міокарду, напад стенокардії, гіпертонічний криз, інсульт, напад бронхіальної астми, епілептичний напад) – клінічні прояви, перша медична допомога

Тема 6. Способи заміщення дефектів твердих тканин зубів, ортопедичні конструкції. Штучні коронки – види, показання до протезування Препарування зубів під штучні коронки – правила, методики, інструментарій. Захист вітальних зубів під час та після препарування.

- Етіологія дефектів коронкової частини зубів. Класифікації дефектів за Блемом, індекс руйнування оклюзійної поверхні зуба (ІРОПЗ)

- Види ортопедичних конструкцій для заміщення дефектів коронкової частини зубів - показання до використання в залежності від ступеню руйнування зуба

- Штучні коронки – показання, класифікації

- Підготовка порожнини рота до протезування

- Інструментарій для препарування зубів під незнімні ортопедичні конструкції

- Загальні правила препарування зубів, заходи безпеки, контроль глибини препарування твердих тканин

- Захист вітальних зубів під час та після препарування. Провізорні конструкції, дентинні герметики

- Ускладнення під час та після препарування зубів – причини, шляхи запобігання

- Послідовність препарування поверхонь зуба під штучну коронку

- Маргінальна адаптація коронок, варіанти приясеневого препарування, види уступів.

Функції уступів

- Ретракція ясен, види, методики

Тема 7. Клініко-лабораторні етапи виготовлення коронок за технологією CAD-CAM.

- Застосування CAD-CAM технології в стоматології

- Етапи CAD-CAM протезування

- Сучасні CAD-CAM системи: види і характеристики

- Особливості та переваги CAD CAM систем з ПО закритого типу

- Особливості та переваги CAD CAM систем з ПО відкритого типу

Тема 8. Провізорні коронки – показання, методики виготовлення, матеріали. Безпосередній метод виготовлення провізорних коронок Лабораторний метод виготовлення провізорних коронок.

- Мета використання тимчасових захисних конструкцій

- Види провізорних коронок

- Способи виготовлення провізорних коронок

- Матеріали для виготовлення тимчасових коронок прямим методом (акрилові, компози-
тні)

- Безпосередній (прямий) метод виготовлення тимчасових коронок

- Технології виготовлення пластмасових коронок лабораторним методом (на моделях зі звичайного гіпсу та розбірних, комбінованих)

- Акрилові пластмаси – склад, властивості

- Технологія компресійного пресування, режими полімеризації пластмас

Тема 9. Клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих металевих та комбінованих коронок.

- Показання до протезування суцільнолитими металевими та комбінованими коронками

- Методика препарування зубів під суцільнолиті коронки, варіанти приясеневого препарування

- Методика отримання відбитків

- Примірка литих коронок

- Оклюзійна корекція та фіксація литих коронок

- Виготовлення розбірних комбінованих моделей

- Моделювання репродукції каркасу суцільнолитих металопластмасових коронок

- Сплави металів для виготовлення суцільнолитих коронок

- Способи компенсації усадки сплавів при литві незнімних конструкцій
- Технологія литва каркасів незнімних конструкцій, вогнетривкі маси
- Технологія виготовлення пластмасового облицювання комбінованих конструкцій

Тема 10. Мостоподібні протези - показання до протезування. Конструктивні особливості та біомеханіка мостоподібних протезів Клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих металевих та комбінованих мостоподібних протезів.

- Показання до протезування мостоподібними протезами, класифікації мостоподібних протезів
- Конструктивні складові мостоподібних протезів, види опорних елементів. Види проміжної частини в залежності від топографії дефекту зубного ряду
- Біомеханіка мостоподібних протезів. Вимоги до опорних зубів
- Показання до протезування суцільнолитими мостоподібними протезами
- Особливості препарування опорних зубів
- Перевірка каркасу суцільнолитого мостоподібного протезу
- Примірка, оклюзійна корекція, фіксація суцільнолитого мостоподібного протезу
- Технологія моделювання репродукції каркасів суцільнолитих мостоподібних протезів
- Технологія литва каркасів мостоподібних протезів
- Технологія виготовлення пластмасового облицювання суцільнолитих комбінованих мостоподібних протезів

Тема 11. Фактори, що забезпечують фіксацію незнімних протезів. Матеріали для тимчасової та постійної фіксації ортопедичних конструкцій.

- Класифікація факторів що забезпечують фіксацію незнімних протезів
- Фактори, що відносяться до опорних зубів
- Фактори, що відносяться до ортопедичних конструкцій
- Фактори, що відносяться до фіксуючих матеріалів
- Матеріали для постійної фіксації незнімних конструкцій (цинк-фосфатні, полікарбоксилатні, склоіономерні, композиційні цементи) – склад, фізико-хімічні властивості, показання і методики застосування
- Показання до застосування тимчасової фіксації незнімних конструкцій. Матеріали для тимчасової фіксації ортопедичних конструкцій (цинк-оксидевгенолові, матеріали на основі гідроокису кальцію)

Тема 12. Помилки та ускладнення при протезуванні штучними коронками та мостоподібними протезами.

- Помилки на етапі обстеження пацієнтів та планування протезної конструкції
- Помилки на етапі препарування зубів
- Помилки при отриманні відбитків та фіксації співвідношення щелеп
- Помилки при накладанні та фіксації ортопедичних конструкцій
- Помилки на лабораторних етапах виготовлення штампованих коронок та штампованих мостоподібних протезів
- Помилки на лабораторних етапах виготовлення суцільнолитих коронок та мостоподібних протезів
- Помилки при роботі з пластмасою. Види пористості пластмас

Модуль 2. Часткове знімне зубне протезування

Тема 1. Обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів. Зміни в зубо-щелепному апараті при частковій втраті зубів.

- Основні та додаткові методи обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів
- Структурні та функціональні зміни зубо-щелепного апарату при втраті зубів
- Розпад зубного ряду на окремі функціональні групи
- Зубо-щелепні деформації
- Оклюзійні порушення, травматична оклюзія
- Функціональне перенавантаження твердих тканин зубів та пародонту
- Порушення функції СНЩС та жувальних м'язів
- Підготовка порожнини рота до протезування ЧЗП

Тема 2. Конструкції часткових знімних протезів – показання до протезування. Планування фіксації часткових знімних протезів. Опорні зуби, кламерні лінії.

- Види ЧЗП, їх конструктивні складові, особливості трансформації жувального тиску різними видами ЧЗП

- Показання до протезування різними видами ЧЗП (бюгельні, пластинчасті з пластмасовим та металевим базисом)

- Вимоги до опорних зубів

- Планування фіксації ЧЗП (точкова, лінійна, площинна), кламерні лінії та їх клінічне значення

- Поняття про анатомічний екватор та межову лінію, опорну та ретенційну зони зуба

- Складові частини утримувальних і опорно-утримувальних кламерів, їх розташування на зубі та особливості трансформації жувального тиску

Тема 3. Методи фіксації часткових знімних протезів.

- Поняття про фіксацію, стабілізацію, рівновагу знімних протезів

- Механічні фіксуючі елементи в ЧЗП (кламери, замкові, балкові та телескопічні кріплення) – класифікації, конструкції, показання

- Біомеханічні фактори фіксації (анатомічна ретенція)

- Фізичні фактори фіксації

Тема 4. Обґрунтування побудови меж базисів часткових знімних протезів.

- Поняття про протезне ложе та протезне поле

- Анатомічні утворення порожнини рота, що мають значення при знімному протезуванні

- Податливість та рухомість слизової оболонки, їх урахування при знімному протезуванні. Розташування країв базису ЧЗП в ділянці перехідної складки

- Максимальні межі базису знімного пластинчастого протезу на верхній та нижній щелепі; співвідношення з наявними на щелепі зубами

- Варіанти меж базисів в залежності від клінічних умов

- Отримання робочих відбитків для ЧЗП, матеріали та методики

- Використання індивідуальних відбиткових ложок при виготовленні ЧЗП, показання

Тема 5. Визначення та фіксація співвідношення щелеп при I, II, III групах дефектів зубних рядів за Бетельманом.

- Класифікація груп дефектів зубних рядів за Бетельманом, її клінічне значення. Поняття про центральну оклюзію, центральне співвідношення щелеп, оклюзійну та протетичну площину

- Функціональна характеристика 1,2,3 груп дефектів, етапи визначення та фіксації співвідношення щелеп

- Способи визначення центрального співвідношення щелеп

- Способи визначення оклюзійної висоти

- Методика фіксації центральної оклюзії оклюзійними блоками та гіпсоблоками

- Технологія виготовлення оклюзійних валиків

- Методика гарячого та холодного способів фіксації центрального співвідношення за допомогою оклюзійних валиків

- Помилки при визначенні та фіксації співвідношення щелеп

Тема 6. Перевірка конструкції часткових знімних протезів.

- Перевірка конструкції ЧЗП на моделях

- Перевірка конструкції ЧЗП в порожнині рота

- Помилки, які виявляються на етапі перевірки конструкції ЧЗП, їх причини та усунення

Тема 7. Накладання та корекція часткових знімних протезів.

- Методика накладання та первинної корекції ЧЗП

- Рекомендації пацієнту по догляду за протезом

- Періоди адаптації до знімних протезів

- Травматичні протезні стоматити, показання до повторної корекції базису та оклюзійної поверхні протезів

Тема 8. Бюгельні протези - планування конструкції в залежності від клінічних умов.

Види фіксуючих елементів.

- Показання до протезування бюгельними протезами, умови в порожнині рота, що необхідні для здійснення бюгельного протезування
- Варіанти розташування дуги БП на верхній та нижній щелепі при різних клінічних умовах
- Вибір опорних зубів для фіксації БП, вимоги, підготовка
- Види фіксуючих елементів в бюгельних протезах (опорно-утримуючі кламери, замкові, балкові, телескопічні кріплення).

Тема 9. Фіксація бюгельних протезів. Показання до використання різних типів механічних кріплень. Опорно-утримуючі кламери.

- Планування фіксуючих елементів в бюгельних протезах в залежності від клінічних умов
- Види опорно-утримуючих кламерів, фактори, що впливають на вибір типу кламеру
- Система кламерів Нея, показання до застосування
- Класифікації замкових кріплень
- Показання та умови для застосування замкової фіксації, балкових та телескопічних кріплень

Тема 10. Адаптація до часткових знімних протезів, терміни користування. Ремонт та перебазування протезів.

- Фази адаптації до знімних протезів
- Рекомендовані терміни користування різними видами ЧЗП. Показання до заміни протезів
- Перебазування знімних протезів – показання, методика, матеріали
- Ремонт протезів (заміна кламеру, додавання зубу, ремонт базису) – технологія. Причини перелому базисів

Тема 11. Помилки та ускладнення при протезуванні частковими знімними протезами.

- Помилки на етапі обстеження та планування конструкції ЧЗП
- Помилки при отриманні відбитків
- Помилки на етапі фіксації співвідношення щелеп і визначенні оклюзійної висоти
- Помилки на етапі виготовлення пластмасового базису
- Помилки на етапі литва каркасів протезів
- Помилки при накладанні та корекції протезів

Модуль 3. Повне знімне зубне протезування

Тема 1. Обстеження порожнини рота пацієнта в повною відсутністю зубів.

- Анамнез та клінічне обстеження. Основні скарги. Медичний анамнез. Стоматологічний анамнез. Обстеження. Зовнішній загальний огляд. Ступінь зменшення нижньої третини обличчя, вираженість шкірних складок обличчя, ступінь відкривання рота (вільне, утруднене). Скровоно-нижньощелепний суглоб.

- Обстеження жувальної мускулатури. Внутрішньо-ротове обстеження: характер співвідношення щелеп; форма альвеолярного паростку; характер атрофії альвеолярних відростків (рівномірна, нерівномірна); характер поверхні альвеолярного відростка (рівна, горбиста); форма твердого піднебіння; поперечні складки; піднебінний валик; форми вестибулярного схилу альвеолярного відростка (пологий, стрімкий, з напуском); топографія “лінії А” та нейтральної зони; ступінь атрофії по Шредеру, Келлеру; оцінка стану слизової оболонки беззубих щелеп за Суппле і Люндом. Клапанна зона. Податливість слизової оболонки твердого піднебіння та альвеолярного паростку.

- Діагноз. Обґрунтування діагнозу. Історія хвороби, правила її ведення.

Тема 2 . Планування ортопедичного лікування пацієнтів із повною відсутністю зубів, оцінка факторів, що впливають на фіксацію, стабілізацію та функціональну ефективність протезів

- Підготовка ротової порожнини до знімного протезування (санація, спеціальна підготовка).

Тема 3. Отримання анатомічних відбитків з беззубої верхньої та нижньої щелеп для виготовлення індивідуальних ложок

- Відбиток. Класифікація відбитків. Класифікація відбиткових матеріалів. Вибір відбиткової ложки та матеріалу для беззубої щелепи. Протезне поле. Протезне ложе. Замішування та накладання відбиткової маси на ложку. Введення ложки з масою в порожнину рота (центрування, занурення, фіксація). Виведення ложки з відбитком з порожнини рота. Оцінка якості відбитка.

- Одномоментне зняття відбитків з обох щелеп. Комбінована техніка зняття анатомічних відбитків гідроколоїдними масами.

Тема 4. Виготовлення індивідуальних ложок на верхню та нижню щелепи

- Методики одномоментного виготовлення індивідуальних ложок. Матеріали для виготовлення індивідуальних ложок. Матеріали для отримання відбитків.

Тема 5. Отримання функціональних відбитків з верхньої та нижньої щелеп

- Вибір і підготовка відбиткового матеріалу для отримання функціональних відбитків. Класифікація функціональних відбитків. Власне функціональні та функціонально присмоктуючі відбитки. Отримання компресійних, розвантажуючих та відбитків під диференційованим тиском. Формування країв функціонального відбитка. Вибір методики та матеріалу в залежності від клінічної ситуації

Тема 6. Визначення центрального співвідношення щелеп при дефектах зубних рядів IV групи за Бетельманом.

- Методи визначення центрального співвідношення (антропометричний, фонетичний, рефлексорний, функціонально-рефлексорний. Анатомо-фізіологічний метод. Положення відносного фізіологічного спокою нижньої щелепи. Протетична площина. Оклюзійна площина. Центральне співвідношення. Центральна оклюзія. Збалансована оклюзія. Вимоги до прикусних валиків.

Тема 7. Перевірка конструкції повних знімних протезів

- Візуальний огляд гіпсових моделей щелеп. Перевірка постановки зубів у оклюдаторі або артикуляторі. Перевірка воскової конструкції майбутнього протезу в порожнині рота. Методи усунення помилок

Тема 8. Фіксація повних знімних протезів.

- Поняття фіксації, стабілізації та рівноваги повних знімних протезів. Перевірка фіксації повних знімних протезів в порожнині рота пацієнта. Методи фіксації (механічні, біомеханічні, фізичні та біофізичні). Анатомічна ретенція. Топографія під'язикового, ретромолярного та ретроальвеолярного простору. Застосування адгезивних препаратів для поліпшення фіксації протезів.

Тема 9. Адаптація до протезів повних знімних протезів.

Адаптація до протезів. Періоди адаптації до протезів. Гігієнічна обробка повних знімних протезів.

Тема 10. Негативний вплив знімних пластинкових протезів на тканини протезного ложа і організму взагалі. Захворювання, що зумовлені користуванням знімними протезами.

Дифдіагностика та лікування протезних стоматитів.

Підсумковий контроль

Інноваційні методи діагностики та лікування напрямку ортопедичної стоматології в особистому науковому дослідженні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Усього	у тому числі

		Лекції	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
	Модуль 1. Незнімне зубне протезування.			
Тема 1. Обстеження пацієнта в клініці ортопедичної стоматології. Клінічні методи обстеження Обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів. Зміни в зубощелепному апараті при частковій втраті зубів. <i>СР 1. Класифікація дефектів зубних рядів за Кеннеді. Клінічне значення класифікації при плануванні ортопедичного лікування. Морфологічні, функціональні та естетичні зміни зубощелепного апарату при частковій втраті зубів.</i>	4	-	2	2
Тема 2. Додаткові (спеціальні) методи обстеження. Попередній та остаточний діагноз. <i>СР 2. Сучасні додаткові методи обстеження в ортопедичній стоматології: ортопантомографія, конусно-променева комп'ютерна томографія (КПКТ), діагностичні моделі, цифрове сканування та їх значення для планування ортопедичного лікування.</i>	6	-	2	4
Тема 3. Функціональна анатомія зубо-щелепного апарату. Біомеханіка зубо-щелепного апарату. Функціональна оклюзія. <i>СР 3. Клінічне значення функціональної оклюзії в ортопедичній стоматології.</i>	4	-	2	2
Тема 4. Апарати, що відтворюють рухи нижньої щелепи. Артикулятори - загальна характеристика Основи роботи з артикулятором. Клінічний аналіз оклюзії. <i>СР 4. Перенесення оклюзійних співвідношень, встановлення моделей щелеп, налаштування параметрів артикулятора. Виявлення оклюзійних порушень та їх клінічне значення.</i>	6	-	2	4
Тема 5. Знеболення в клініці ортопедичної стоматології Місцеві та загальні ускладнення ін'єкційного знеболення. <i>СР 5. Невідкладні стани на стоматологічному прийомі: непритомність, анафілактичний шок, колапс, гіпертонічний криз.</i>	4	-	2	2
Тема 6. Способи заміщення дефектів твердих тканин зубів, ортопедичні конструкції. Штучні коронки – види, показання до протезування Препарування зубів під штучні коронки – правила, методики, інструментарій. <i>СР 6. Захист вітальних зубів під час та після препарування</i>	4	-	2	2
Тема 7. Клініко-лабораторні етапи виготовлення коронок за технологією CAD-CAM. <i>СР 7. Цифрове сканування зубних рядів, комп'ютерне моделювання (CAD). Переваги та недоліки цифрового протезування.</i>	8	-	4	4

8) Провізорні коронки – показання, методики виготовлення, матеріали. Безпосередній метод виготовлення провізорних коронок Лабораторний метод виготовлення провізорних коронок. <i>СР 8. Переваги й недоліки різних методів виготовлення провізорних коронок, критерії оцінки їх якості.</i>	4	-	2	2
9) Клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих металевих та комбінованих коронок. <i>СР 9. Особливості фіксації суцільнолитих металевих і комбінованих коронок.</i>	6	-	4	2
10) Мостоподібні протези - показання до протезування. Конструктивні особливості та біомеханіка мостоподібних протезів Клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих металевих та комбінованих мостоподібних протезів. <i>СР 10. Критерії оцінки якості мостоподібних конструкцій та профілактика ускладнень.</i>	6	-	4	2
11) Фактори, що забезпечують фіксацію незнімних протезів. <i>СР 11. Матеріали для тимчасової та постійної фіксації ортопедичних конструкцій.</i>	4	-	2	2
12) Помилки та ускладнення при протезуванні штучними коронками та мостоподібними протезами. <i>СР 12. Клінічні прояви, діагностика, профілактика та корекція ускладнень при протезуванні незнімними ортопедичними конструкціями.</i>	4	-	2	2
Всього за модуль 1.	60	-	30	30
Аудиторне навантаження – 50 %, СР – 50 %				
Модуль 2. Часткове та повне знімне зубне протезування				
1) Обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів. Зміни в зубощелепному апараті при частковій втраті зубів. <i>СР 1. Класифікації дефектів зубних рядів при частковій втраті зубів. Принципи діагностики, планування ортопедичного лікування та профілактики ускладнень у пацієнтів з частковою втратою зубів.</i>	6	-	2	4
2) Конструкції часткових знімних протезів – показання до протезування. Планування фіксації часткових знімних протезів. <i>СР 2. Опорні зуби: критерії вибору, вимоги. Кламерні лінії: поняття, вид.</i>	6	-	4	2
3) Методи фіксації часткових знімних протезів. <i>СР 3. Фактори, що впливають на якість фіксації та стабілізації часткових знімних протезів, профілактика ускладнень при їх використанні.</i>	4	-	2	2
4) Обґрунтування побудови меж базисів часткових знімних протезів. <i>СР 4. Помилки при визначенні меж базисів та їх наслідки.</i>	4	-	2	2

5) Визначення та фіксація співвідношення щелеп при I, II, III групах дефектів зубних рядів за Бетельманом. <i>СР 5. Помилки при визначенні та фіксації співвідношення щелеп при I, II, III групах дефектів зубних рядів за Бетельманом.</i>	8	-	4	4
6) Перевірка конструкції часткових знімних протезів. <i>СР 6. Перевірка конструкції часткових знімних протезів.</i>	4	-	2	2
7) Накладання та корекція часткових знімних протезів. <i>СР 7. Профілактика ускладнень та контроль ефективності ортопедичного лікування.</i>	4	-	2	2
8) Бюгельні протези - планування конструкції в залежності від клінічних умов. Види фіксуючих елементів. <i>СР 8. Принципи вибору та розташування фіксу-ючих елементів, їх роль у забезпеченні фіксації, стабілізації та передачі жувального наванта-ження.</i>	8	-	4	4
9) Фіксація бюгельних протезів. Показання до використання різних типів механічних кріп-лень. Опорно-утримуючі кламери. <i>СР 9. Опорно-утримуючі кламери: будова, еле-менти. Види кламерів, особливості їх розташу-вання на опорних зубах.</i>	8	-	4	4
10) Адаптація до часткових знімних протезів, терміни користування. Ремонт та перебазування протезів. <i>СР 10. Рекомендації пацієнтам щодо користу-вання, гігієнічного догляду частковими знім-ними протезами.</i>	4	-	2	2
11) Помилки та ускладнення при протезуванні частковими знімними протезами. <i>СР 11. Профілактика помилок і ускладнень при виготовленні та користуванні частковими зні-мними протезами, значення контрольних огля-дів і диспансерного спостереження.</i>	4	-	2	2
Всього за модуль 2.	60	-	30	30
Аудиторне навантаження – 50 %, СР – 50 %				
Модуль 3. Повне знімне зубне протезування				
1) Особливості обстеження хворих при повній відсутності зубів. Класифікація беззубих щелеп. Співвідношення беззубих щелеп. Протезне ложе. <i>СР 1. Зміни в щелепно-лицевій ділянці при повній відсутності зубів.</i>	6	-	4	2
2) Планування ортопедичного лікування пацієн-тів із повною відсутністю зубів, оцінка факто-рів, що впливають на фіксацію, стабілізацію та функціональну ефективність протезів	4	-	2	2

СР 2. Підготовка ротової порожнини до знімного протезування (санація, спеціальна підготовка).				
3) Отримання анатомічних відбитків з беззубої верхньої та нижньої щелеп для виготовлення індивідуальних ложок. СР 3. Оцінка якості отриманих відбитків, типові помилки та їх наслідки. Виготовлення діагностичних моделей	8	-	4	4
4) Методи виготовлення індивідуальних ложок на верхню та нижню щелепи. СР 4. Матеріали для виготовлення індивідуальних ложок. Значення індивідуальних ложок для отримання функціональних відбитків і виготовлення повних знімних протезів	8	-	4	4
5) Отримання функціональних відбитків з верхньої та нижньої щелеп. СР 5. Відбиткові матеріали для функціональних відбитків: їх властивості, показання до застосування та техніка використання. Оцінка якості функціональних відбитків, можливі помилки та їх наслідки.	8	-	4	4
6) Визначення центрального співвідношення щелеп при дефектах зубних рядів IV групи за Бетельманом. СР 6. Помилки при визначенні та фіксації центрального співвідношення щелеп при дефектах зубних рядів IV групи за Бетельманом.	8	-	4	4
7) Перевірка конструкції повних знімних протезів. СР 7. Виявлення та усунення помилок на етапі перевірки конструкції повних знімних протезів.	4	-	2	2
8) Фіксація повних знімних протезів. СР 8. Методи покращення фіксації повних знімних протезів	4	-	2	2
9) Адаптація до повних знімних протезів. СР 9. Значення контрольних оглядів і диспансерного спостереження для забезпечення ефективного користування повними знімними протезами.	4	-	2	2
10) Негативний вплив знімних пластинкових протезів на тканини протезного ложа і організма взагалі. Захворювання, що зумовлені користуванням знімними протезами. СР 10. Дифдіагностика та лікування протезних стоматитів	6	-	2	4
Всього за модуль 3.	60	-	30	30
Аудиторне навантаження – 50 %, СР – 50%				
Разом за дисципліну	180	-	90	90

Аудиторне навантаження – 50%, СРС – 50%\

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Лекції програмою не передбачені.

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Незнімне зубне протезування.		
1.	Обстеження пацієнта в клініці ортопедичної стоматології. Клінічні методи обстеження. Обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів. Зміни в зубощелепному апараті при частковій втраті зубів.	2
2.	Додаткові (спеціальні) методи обстеження. Попередній та остаточний діагноз.	2
3.	Функціональна анатомія зубощелепного апарату. Біомеханіка зубощелепного апарату. Функціональна оклюзія.	2
4.	Апарати, що відтворюють рухи нижньої щелепи. Артикулятори - загальна характеристика. Основи роботи з артикулятором. Клінічний аналіз оклюзії.	2
5.	Знеболення в клініці ортопедичної стоматології. Місцеві та загальні ускладнення ін'єкційного знеболення. Невідкладні стани на стоматологічному прийомі.	2
6.	Способи заміщення дефектів твердих тканин зубів, ортопедичні конструкції. Штучні коронки – види, показання до протезування. Препарування зубів під штучні коронки – правила, методики, інструментарій. Захист вітальних зубів під час та після препарування.	2
7.	Клініко-лабораторні етапи виготовлення коронок за технологією CAD-CAM.	4
8.	Провізорні коронки – показання, методики виготовлення, матеріали. Безпосередній метод виготовлення провізорних коронок. Лабораторний метод виготовлення провізорних коронок.	2
9.	Клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих металевих та комбінованих коронок.	4
10.	Мостоподібні протези - показання до протезування. Конструктивні особливості та біомеханіка мостоподібних протезів. Клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих металевих та комбінованих мостоподібних протезів.	4
11.	Фактори, що забезпечують фіксацію незнімних протезів. Матеріали для тимчасової та постійної фіксації ортопедичних конструкцій.	2
12.	Помилки та ускладнення при протезуванні штучними коронками та мостоподібними протезами.	2
	Всього за Модуль 1	30
Модуль 2. Часткове знімне зубне протезування		
1.	Обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів. Зміни в зубощелепному апараті при частковій втраті зубів.	2
2.	Конструкції часткових знімних протезів – показання до протезування. Планування фіксації часткових знімних протезів. Опорні зуби, кламєрні лінії.	4
3.	Методи фіксації часткових знімних протезів.	2
4.	Обґрунтування побудови меж базисів часткових знімних протезів.	2
5.	Визначення та фіксація співвідношення щелеп при I, II, III групах дефектів зубних рядів за Бетельманом.	4
6.	Перевірка конструкції часткових знімних протезів.	2
7.	Накладання та корекція часткових знімних протезів.	2

8.	Бюгельні протези - планування конструкції в залежності від клінічних умов. Види фіксуючих елементів.	4
9.	Фіксація бюгельних протезів. Показання до використання різних типів механічних кріплень. Опорно-утримуючі кламери.	4
10.	Адаптація до часткових знімних протезів, терміни користування. Ремонт та перебазування протезів.	2
11.	Помилки та ускладнення при протезуванні частковими знімними протезами.	2
	Всього за Модуль 2	30
Модуль 3. Повне зубне протезування		
1.	Обстеження порожнини рота пацієнта в повною відсутністю зубів.	4
2.	Планування ортопедичного лікування пацієнтів із повною відсутністю зубів, оцінка факторів, що впливають на фіксацію, стабілізацію та функціональну ефективність протезів	2
3.	Отримання анатомічних відбитків з беззубої верхньої та нижньої щелеп для виготовлення індивідуальних ложок.	4
4.	Виготовлення індивідуальних ложок на верхню та нижню щелепи.	4
5.	Отримання функціональних відбитків з верхньої та нижньої щелеп.	4
6.	Визначення центрального співвідношення щелеп при дефектах зубних рядів IV групи за Бетельманом.	4
7.	Перевірка конструкції повних знімних протезів.	2
8.	Фіксація повних знімних протезів.	2
9.	Адаптація до повних знімних протезів.	2
10.	Негативний вплив знімних пластинкових протезів на тканини протезного ложа і організму взагалі. Захворювання, що зумовлені користуванням знімними протезами.	2
	Всього за Модуль 3	30
Всього годин практичних занять		90

7. Теми лабораторних занять не передбачені програмою

8. Самостійна робота

Самостійна робота включає теоретичну підготовку до практичних занять, опанування практичними навичками під час аудиторних занять відповідно до теми та практичної мети заняття, самостійне здобуття знань з тем, які не входять до плану аудиторних занять, аналіз та узагальнення інформації при підготовці підсумкового контролю з дисципліни – іспиту.

Модуль 1. Незнімне зубне протезування.		
1.	Класифікація дефектів зубних рядів за Кеннеді. Клінічне значення класифікації при плануванні ортопедичного лікування. Морфологічні, функціональні та естетичні зміни зубощелепного апарату при частковій втраті зубів.	2
2.	Сучасні додаткові методи обстеження в ортопедичній стоматології: ортопантомографія, конусно-променева комп'ютерна томографія (КПКТ), діагностичні моделі, цифрове сканування та їх значення для планування ортопедичного лікування.	4
3.	Клінічне значення функціональної оклюзії в ортопедичній стоматології.	2
4.	Перенесення оклюзійних співвідношень, встановлення моделей щелеп, налаштування параметрів артикулятора. Виявлення оклюзійних порушень та їх клінічне значення.	4
5.	Невідкладні стани на стоматологічному прийомі: непритомність,	2

	анафілактичний шок, колапс, гіпертонічний криз.	
6.	Захист вітальних зубів під час та після препарування	2
7.	Цифрове сканування зубних рядів, комп'ютерне моделювання (CAD). Переваги та недоліки цифрового протезування.	4
8.	Переваги й недоліки різних методів виготовлення провізорних коронок, критерії оцінки їх якості.	2
9.	Особливості фіксації суцільнолитих металевих і комбінованих коронок.	2
10.	Критерії оцінки якості мостоподібних конструкцій та профілактика ускладнень.	2
11.	Матеріали для тимчасової та постійної фіксації ортопедичних конструкцій.	2
12.	Клінічні прояви, діагностика, профілактика та корекція ускладнень при протезуванні незнімними ортопедичними конструкціями.	2
	Всього	30
Модуль 2. Часткове зубне протезування		
1.	Класифікації дефектів зубних рядів при частковій втраті зубів. Принципи діагностики, планування ортопедичного лікування та профілактики ускладнень у пацієнтів з частковою втратою зубів.	4
2.	Опорні зуби: критерії вибору, вимоги. Кламерні лінії: поняття, вид.	2
3.	Фактори, що впливають на якість фіксації та стабілізації часткових знімних протезів, профілактика ускладнень при їх використанні.	2
4.	Помилки при визначенні меж базисів та їх наслідки.	2
5.	Помилки при визначенні та фіксації співвідношення щелеп при I, II, III групах дефектів зубних рядів за Бетельманом.	4
6.	Перевірка конструкції часткових знімних протезів.	2
7.	Профілактика ускладнень та контроль ефективності ортопедичного лікування.	2
8.	Принципи вибору та розташування фіксуючих елементів, їх роль у забезпеченні фіксації, стабілізації та передачі жувального навантаження.	4
9.	Опорно-утримуючі кламери: будова, елементи. Види кламерів, особливості їх розташування на опорних зубах.	4
10.	Рекомендації пацієнтам щодо користування, гігієнічного догляду частковими знімними протезами.	2
11.	Профілактика помилок і ускладнень при виготовленні та користуванні частковими знімними протезами, значення контрольних оглядів і диспансерного спостереження.	2
	Всього	30
Модуль 3. Повне зубне протезування		
1.	Зміни в щелепно-лицевій ділянці при повній відсутності зубів.	2
2.	Підготовка ротової порожнини до знімного протезування (санація, спеціальна підготовка).	2
3.	Оцінка якості отриманих відбитків, типові помилки та їх наслідки. Виготовлення діагностичних моделей	4
4.	Матеріали для виготовлення індивідуальних ложок. Значення індивідуальних ложок для отримання функціональних відбитків і виготовлення повних знімних протезів	4
5.	Відбиткові матеріали для функціональних відбитків: їх властивості, показання до застосування та техніка використання. Оцінка якості функціональних відбитків, можливі помилки та їх наслідки.	4
6.	Помилки при визначенні та фіксації центрального співвідношення щелеп при дефектах зубних рядів IV групи за Бетельманом.	4

7.	Виявлення та усунення помилок на етапі перевірки конструкції повних знімних протезів.	2
8.	Методи покращення фіксації повних знімних протезів	2
9.	Значення контрольних оглядів і диспансерного спостереження для забезпечення ефективного користування повними знімними протезами.	2
10.	Дифдіагностика та лікування протезних стоматитів	4
	Всього	30
Всього годин СРА		90

9. Індивідуальні завдання: підготовка доповідей до участі у наукових заходах, реферативних конференціях, тренінгах. Наукове практичне дослідження або огляд наукової літератури з актуальних проблем стоматології, написання тез доповідей або статей за результатами роботи, участь у клінічних розборах, науково-практичних конференціях, засіданнях, засвоєння ключових методів діагностики, засвоєння основних принципів надання стоматологічної допомоги.

10. Форма та методи навчання:

Форма навчання: очна (денна, вечірня), заочна. В умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій або надзвичайного стану (особливого періоду) форма здобуття освіти встановлюється згідно рішень органів виконавчої влади, ВЦА, місцевого органу управління освіти та Вінницького національного медичного університету для створення безпечного освітнього середовища.

Методи навчання, спрямовані на активне навчання, критичний аналіз та інтеграцію знань:

1. Інтерактивні та проблемно-орієнтовані методи. Case Study складних клінічних випадків та за умов мультиморбідності. Проблемно-орієнтоване навчання: формулювання клінічних та наукових проблем, які вирішуються з використанням доказової бази. Семінари-дискусії: аналіз та критична оцінка останніх публікацій у провідних рецензованих медичних журналах.

2. Дослідницько-орієнтовані методи: розробка дизайну дослідження відповідно до наукового інтересу здобувача. Пошук, відбір статей та синтез доказів відповідно до теми заняття.

3. Гостьові лекції/вебінари: залучення фахівців-практиків та вчених, які представляють інноваційні методи в стоматології.

Засоби навчання, спрямовані на активне навчання, критичний аналіз та інтеграцію знань:

1. Платформи для організації навчання (Microsoft Teams): розміщення клінічних кейсів, презентацій тощо. Системи відеоконференцій (Zoom, MS Teams).

2. Електронні бібліотеки й клінічні ресурси (PubMed, Scopus, Web of Science, Cochrane Library, NEJM Clinical Case). Клінічні довідники та протокольні ресурси: UpToDate, BMJ Best Practice, Medscape, національні протоколи МОЗ. Електронна бібліотека ВНМУ.

3. Цифрова клінічна діагностика та візуалізація: перегляд медичних зображень у форматі DICOM (КТ/МРТ, рентгенограми).

4. Віртуальні пацієнти / сценарії для відпрацювання клінічного мислення та тактики ведення (Body Interact)

5. Інструменти для наукової роботи (SPSS, Excel): аналіз результатів клінічних та експериментальних досліджень. Бібліографічні менеджери: Mendeley, Zotero, EndNote – оформлення посилань, робота з літературою.

6. Платформи для наукометрії: профілі ORCID, Google Scholar, ResearchGate, Scopus Author ID – для роботи над публікаційним профілем.

7. Цифрові інструменти комунікації й зворотного зв'язку: інтерактивні сервіси (Mentimeter, Slido, Kahoot): експрес-тестування, обговорення клінічних рішень, анонімний фідбек.

11. Методи контролю та критерії оцінювання:

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до цілей і завдань теми та спрямований на оцінювання рівня сформованості клініко-аналітичних, дослідницьких і професійно-комунікативних компетентностей здобувачів.

У межах поточного контролю застосовуються такі методи:

- тестування та письмове/усне опитування з акцентом на аналіз клінічних ситуацій;
- розв'язання проблемно-орієнтованих завдань, що передбачають обґрунтування клінічних рішень на основі доказової медицини;
- контроль і експертна оцінка практичних навичок, зокрема інтерпретації результатів лабораторних та інструментальних досліджень;
- аналіз клінічних кейсів із формуванням аргументованих клініко-наукових висновків.

Оцінювання результатів поточного контролю здійснюється за традиційною п'ятибальною шкалою відповідно до чинного Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді іспиту на третьому році навчання. Іспит має комбіновану структуру та включає:

Теоретичну частину: обговорення питань щодо етіології, патогенезу, механізмів розвитку дефектів зубних рядів та дефектів твердих тканин зубів, зубо-щелепних деформацій, сучасних класифікацій, методів діагностики та принципів лікування відповідно до актуальних клінічних рекомендацій.

Клінічний кейс-менеджмент: аналіз складного клінічного випадку з ортопедичної стоматології, зокрема за наявності коморбідної патології, ускладненого або резистентного перебігу захворювання, з обґрунтуванням діагностичної та лікувальної тактики на засадах доказової медицини.

Науково-аналітичний компонент: аналіз та обговорення актуальних наукових публікацій за останні 2-3 роки за тематикою дисертаційного дослідження аспіранта з оцінюванням їхньої наукової значущості та можливостей практичного застосування отриманих результатів.

Критерії оцінювання засвоєння теоретичних знань та виконання практичних навичок під час поточного, проміжного та підсумкового контролю

Знання здобувача освіти оцінюють згідно з чинним «Положенням про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М. І. Пирогова» за традиційною оцінкою (4-ти бальна система) з дотриманням усіх принципів академічної доброчесності. Відповідальність за порушення академічної доброчесності забезпечується виконанням заходів відповідно Закону України «Про освіту» (ст. 42), Закону України «Про академічну доброчесність», Кодексу академічної доброчесності ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми. Рівень підготовки здобувача визначається за допомогою усного/письмового опитування, тестового контролю, розв'язування ситуаційних задач/клінічних кейсів різного рівня складності та інших видів завдань відповідно до вимог конкретного освітнього компонента.

Знання здобувача освіти з теми оцінюють традиційною оцінкою згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Поточний контроль засвоєння змістових модулів здійснюється по їх завершенню на підставі усної відповіді на питання до підсумкового заняття відповідного змістового модуля, складання практичних навичок та комп'ютерного тестування. Знання студента зі змістового модулю оцінюють традиційною оцінкою (4 - бальна система), яка вираховується, як середнє арифметичне.

Проміжний контроль – залік – зараховують якщо здобувач освіти засвоїв певний розділ дисципліни в повному обсязі, про що свідчить поточне оцінювання кожного практичного заняття, та відвідав лекційний курс та немає академічної заборгованості.

Контроль самостійної роботи, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Темі,

які виносяться лише на самостійну позааудиторну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюються на підсумковому занятті того змістового модулю, до якого вони належать.

Контроль *індивідуальної роботи здобувача* відбувається при підготовці та проведенні відповідних заходів (конференцій, олімпіад), а також при представленні результатів виконаної роботи, оцінюється до 12 балів.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді іспиту під час екзаменаційної сесії, який включає усну відповідь на завдання екзаменаційного білету, аналіз складного клінічного випадку з терапевтичної стоматології, аналіз та обговорення актуальних наукових публікацій за останні 2-3 роки за тематикою дисертаційного дослідження аспіранта.

Оцінювання усної/письмової відповіді/виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінювання усної/письмової відповіді під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється здобувачу освіти, який глибоко і всебічно засвоїв теоретичний матеріал, грамотно і логічно його викладає. Він може вільно оперувати термінологією, чітко відповідає на нестандартні питання за темою заняття, уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, що свідчить про опанування рекомендованої літератури та здатність аналізувати вивчений матеріал, а також чітко демонструє значення засвоєних теоретичних знань для практичної медицини.

Оцінка «**добре**» виставляється здобувачу освіти, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, грамотно його викладає, не допускає істотних неточностей при відповіді, допущені неточності виправляє самостійно, уміє розкрити тему з позицій її медичного значення та практичного застосування, але при цьому відповіді не виходять за межі підручника, методичних рекомендацій.

Оцінка «**задовільно**» виставляється здобувачу освіти, який знає базові поняття та визначення з вивченої теми, але допускає значні неточності або має труднощі при формулюванні відповіді, не може пов'язати теоретичний матеріал із практикою.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється здобувачу освіти, який не знає теоретичних основ теми, допускає грубі помилки при відповіді, не розуміє базових понять та визначень, не може пояснити значення теоретичного матеріалу для практичної діяльності.

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється здобувачу, який, знає хід та проведення навички, демонструє її правильне виконання, правильно інтерпретує результат, дотримується етичних та деонтологічних норм при спілкуванні з пацієнтом.

Оцінка «**добре**» виставляється здобувачу, який допускає неточності при виконанні навички, але здатний самостійно виявити допущені помилки та може продемонструвати виконання практичної навички в цілому, дотримується етичних та деонтологічних норм при спілкуванні з пацієнтом.

Оцінка «**задовільно**» виставляється здобувачу, який знає основи практичного завдання, але зазнає труднощів при його виконанні, не може продемонструвати повну правильну послідовність дій, не може трактувати в повному обсязі результати проведених досліджень, допускає порушення деонтологічних норм.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється здобувачу, який не може продемонструвати виконання практичної навички, не розуміє її суті, допускає грубі порушення деонтологічних норм у спілкуванні з пацієнтом.

При **дистанційному навчанні** – виявляється знання алгоритму практичних завдань та застосування його в змодельованій клінічній ситуації

Оцінювання виконання тестових завдань під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється здобувачу освіти, який при проведенні тестового контролю допускає не більше 10 % неправильних відповідей (обсяг правильних відповідей 90-

100 %). Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді на всі питання до тесту.

Оцінка **«добре»** виставляється здобувачу освіти, який під час тестового контролю допускає не більше 20 % помилок (обсяг правильних відповідей 80-89 %). Під час розв'язання практично/клінічно/професійно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді на більшість питань до тесту.

Оцінка **«задовільно»** виставляється здобувачу освіти, який робить помилки не більш, ніж в 40 % тестових завдань (обсяг правильних відповідей 60,5-79 %). Під час розв'язання практично/клінічно/професійно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді тільки на деякі питання до тесту.

Оцінка **«незадовільно»** виставляється здобувачу освіти, який при тестовому опитуванні правильно розв'язує менше 60 % тестових завдань. Під час розв'язання практично/клінічно/професійно-орієнтованих завдань не може надати правильні відповіді на питання до тесту.

Оцінювання при вирішуванні ситуаційних завдань

Оцінка **«відмінно»** ставиться здобувачу освіти, який вільно і правильно вирішує стандартні і нестандартні ситуаційні завдання: вірно визначає проблему та представляє шляхи її вирішення, правильно обґрунтовує свою відповідь, може запропонувати кілька шляхів вирішення проблеми (*дотримується етичних та деонтологічних норм при спілкуванні з пацієнтом - для спеціальностей галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»).

Оцінка **«добре»** ставиться здобувачу освіти, який правильно вирішує типові ситуаційні завдання, при цьому може припускатися несуттєвих помилок і неточностей: проблема виявлена, але не повністю розкрита, можливі незначні помилки у шляхах її вирішення; здобувач освіти обґрунтовує свою відповідь, але не в повній мірі (*дотримується етичних та деонтологічних норм при спілкуванні з пацієнтом - для спеціальностей галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»).

Оцінка **«задовільно»** виставляється здобувачу освіти, який в цілому вирішує проблему, але припускається декількох більш суттєвих помилок при вирішенні задач: проблема виявлена та вирішена частково, виникають складності при обґрунтуванні прийнятого рішення (*в цілому дотримується етичних та деонтологічних норм при спілкуванні з пацієнтом - для спеціальностей галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»).

Оцінка **«незадовільно»** виставляється здобувачу освіти, який не розуміє суті вказаної проблеми, не може дати правильної відповіді на завдання; (допускає грубі порушення деонтологічних норм у спілкуванні з пацієнтом- для спеціальностей галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»).

Оцінювання самостійної роботи здобувача освіти

Оцінювання самостійної роботи здобувачу освіти здійснюється під час поточного та підсумкового контролю засвоєння тем відповідного модулю або дисципліни на підставі оцінювання демонстрації виконання практичних навичок, усної відповіді на теоретичне питання, тестування або розв'язання ситуаційних задач, відповідно до тем для самостійного опанування.

Самостійна робота студента оцінюється під час проведення підсумкових занять засвоєння модулів дисципліни шляхом усного опитування або розв'язання тестових завдань з тем, які не ввійшли до плану аудиторних занять. Оцінювання підготовлених повідомлень, презентацій з обраної теми здійснюється традиційною оцінкою.

Оцінка **«відмінно»** виставляється здобувачу освіти, який глибоко і всебічно розкрив проблему, логічно виклав основні питання, навів приклади із сучасних медичних інформаційних джерел. Він уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, що свідчить здатність аналізувати вивчений матеріал, а також чітко демонструє значення засвоєних теоретичних знань для практичної медицини.

Оцінка «добре» виставляється здобувачу освіти, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, грамотно розкрив основні питання теми та її медичне значення, але при цьому не виходив за межі підручника, методичних рекомендацій.

Оцінка «задовільно» виставляється здобувачу освіти, який розкрив базові поняття та визначення з рекомендованої теми, але не розкрив її повністю, не може пов'язати теоретичний матеріал із практикою.

Оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу освіти, робота якого не відповідає темі, є ознаки плагіату, відсутнє розуміння предмета, вимоги ігноровані, рівень умінь/навичок незадовільний.

Оцінювання індивідуальної роботи здобувача освіти (якщо вона передбачена в п. 9)

Бали за індивідуальну роботу (ІР) нараховують здобувачеві лише за успішного виконання та захисту.

Кількість балів, яку нараховують за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та значимості, але становить не більше 12 балів. Їх додають до суми балів, набраних ЗО за поточну навчальну діяльність, або до підсумкового балу з дисципліни (за участь та перемогу в університетських, всеукраїнських та міжнародних олімпіадах, наукових конференціях, за наявності друкованих робіт за тематикою дисципліни).

Оцінювання усної відповіді під час підсумкового контролю (іспиту)

Кафедра формує екзаменаційні білети з переліку завдань (теоретичні питання, ситуаційна задача, виконання практичної навички, набір тестів), оцінка за кожне з яких складає від 0 до 20 балів (максимальна кількість балів 80).

Для освітніх компонентів **клінічного спрямування**: розуміння зв'язків з фундаментальними медичними дисциплінами (0-5), володіння базовою інформацією стосовно питання (0-5), володіння інформацією стосовно сучасного стану питання (новітні методики, стандарти, протоколи тощо) (0-5), розуміння практичного значення питання (0-3), стиль викладу матеріалу, комунікація (0-2).

Критерії для оцінки ситуаційної задачі: інтерпретація даних анамнезу (0-3), об'єктивних показників (0-3), лабораторних тестів (0-3), методів інструментальної діагностики (0-3), формулювання синдромного чи нозологічного діагнозу (0-3), призначення лікування, в т.ч. невідкладної допомоги, профілактики, реабілітації (0-5).

Критерії для контролю практичної навички: розуміння суті процедури чи методики (0-3), правильність виконання всіх етапів (0-5), дотримання їх послідовності (0-3), інтерпретація власних дій (0-3), самозахист та безпечність для пацієнта (0-3), самостійність (0-3).

Критерії для контролю діагностичної процедури: розуміння суті і порядку виконання процедури чи методики (0-5), правильність інтерпретації результату (0-5), клінічне трактування результату (0-5), володіння термінологією (0-2), самозахист та безпечність для пацієнта (0-3).

12. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль проводиться у вигляді іспиту після вивчення дисципліни в 6 семестрі.

13. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Нарахування балів за результати всіх видів навчальної діяльності здобувачів освіти проводять згідно з чинним Положенням про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Складовими оцінки за дисципліну, підсумковим контролем якої є іспит, є конвертоване у бали середнє арифметичне поточної успішності за універсальною 120-бальною шкалою (від 72 до 120 балів), бали за підсумковий контроль (від 50 до 80) та індивідуальну роботу студента (від 6 до 12 балів). Бали за підсумковий контроль відповідають шкалі оцінок наступним чином: 50-60 балів - оцінка «3»; 61-70 балів - оцінка «4»; 71-80 балів - оцінка «5».

Бали за поточну успішність, підсумковий контроль, індивідуальну роботу здобувача та традиційну оцінку викладачі вносять у відомість. Сумарні результати балів за всі види навчальної діяльності відповідають фіксованій шкалі оцінок:

оцінка «5» - 180-200 балів

оцінка «4» - 160-179 балів

оцінка «3» - 122-159 бали.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. Мінімальна кількість балів становить 122 бали.

Бали за підсумковий контроль та поточну успішність студентів деканат вносить у програму Контингент і ранжує їх. Ранжування проводять на підставі отриманих балів за дисципліну згідно національної шкали та шкали ЄКТС (див. чинне Положення про організацію освітнього процесу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційного заліку	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
60-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-59,99	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення:

1. Презентаційні та мультимедійні матеріали лекцій, підготовлені з урахуванням сучасних наукових даних, клінічних рекомендацій і принципів доказової медицини.
2. Робоча програма та силабус навчальної дисципліни.
3. **Клінічні настанови:** актуальні міжнародні та національні клінічні настанови й рекомендації з терапевтичної стоматології, зокрема EFP, AAP та інших профільних професійних організацій.
4. **Електронні бази даних:** PubMed, Scopus, Web of Science, UpToDate, ScienceDirect.
5. Матеріали з академічної доброчесності та дослідницької етики.

Перелік навчального обладнання та технічних засобів навчання:

- комп'ютери з доступом до мережі Internet;
- стоматологічне обладнання та інструментарій кафедри ортопедичної стоматології, клінічних баз і науково-дослідної лабораторії ВНМУ;
- діагностичне обладнання для обстеження пацієнтів із захворюваннями твердих тканин зубів, дефектами зубних рядів, зубо-щелепними деформаціями.
- цифрові інструменти.

15. Рекомендована література:

Основна:

1. Ортопедична стоматологія. Ч. 1: Обстеження. Постановка діагнозу / [Д. М. Король та ін.]. – 2023.
2. Рожко М.М., Дмитришин Т.М., Палійчук І.В.. Лабораторні етапи виготовлення

- ортопедичних конструкцій зубних протезів:[навчально-наочний посібник]. – Медицина 2024. – 222 с.
3. Часткові знімні пластинкові протези : навч. посіб. – 3-є вид., доп. – Ужгород : Говерла, 2025. – 211 с.
 4. Рожко М.М., Неспрядько В.П., Палійчук І.В. Ортопедична стоматологія. – ВСВ "Медицина", 2020. – 720с.
 5. Фліс П.С., Банних Т.М..Техніка виготовлення знімних протезів: підручник /. — 3-є видання. – Медицина 2024. – 296 с.
 6. Введення в сучасну клінічну гнатологію : навч. посіб. / О. Фастовець [та ін.]. – Запоріжжя : ЗДМФУ, 2025. – 144 с.
 7. Збірник тестових завдань зі стоматології : навч. посіб. для студентів стоматол. Ф-ту при підготовці до практ. занять та для самост. роботи з навч. дисципліни "Ортопедична стоматологія". – Ужгород : Говерла, 2025. – 214 с.
 8. Невідкладні стани у практиці лікаря-стоматолога-ортопеда : [навч. посіб.] / К. Д. Тончева [та ін.]. – 2024.
 9. Матеріалознавство в ортопедичній стоматології : курс лекцій : [навч. посіб.] / О. Б. Беліков [та ін.] ; [під заг. ред. О. Б. Белікова]. – 2024.
 10. Часткові знімні пластинкові протези : навч. посіб. / Є. Ю. Локота [та ін.] ; Ужгород. нац. ун-т. – 2-е вид., випр., доп. – Ужгород : Говерла, 2024. – 170 с.
 11. Клініка, діагностика та ортопедичне лікування переломів щелеп : [навч. посіб.] / В. М. Дворник [та ін.]. – 2024.
 12. Дмитренко М. І. Сучасні підходи до діагностики та лікування зубощелепних аномалій, ускладнених скупченістю зубів: монографія / М. І. Дмитренко ; Полт. держ. мед. ун-т МОЗ України. – Полтава, 2024. – 157 с..

Допоміжна:

1. Беляєв Е. В., Король Д. М., Гасюк П. А., Коробейніков Л. С., Коробейнікова Ю. Л., Воробець А. Б., Орловський В. О. Основні технології виготовлення зубних протезів. – Вінниця, ТОВ «ТВОРИ». 2019. – 104 с.
2. Фліс П.С., Банних Т.М., Бібік А.М., Костенко С.Б. . Моделювання анатомічної форми зубів: підручник .— Медицина 2025. – 372с.
3. Профілактика стоматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів стоматол. Ф-тів вищих мед. навч. закладів IV рівня акредитації та лікарів інтернів. – Львів : Магнолія-2006, 2024. – 364 с.
4. Біда О. В. Лікувально-протетичні заходи при захворюваннях пародонта, ускладнених частковою втратою зубів : [монографія] / О. Біда, О. Біда. - 2025
5. Шутурмінський В. Г. Довідник з ортопедичної стоматології :навч. посіб. для підготовки до тестового іспиту / В. Г. Шутурмінський, І. А. Серединко ; Міжнар. гуманітар. ун-т. – Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 116 с.
6. Prosthetic Dentistry (Ортопедична стоматологія) Підручник для студ. мед. ЗВО, лікарів-інтернів, магістрів. Рекомендовано вченою радою ІФНМУ. Rozhko M.M. Nespriadko V.P. (Рожко М.М., Неспрядько В.П.), 2022. - 696 p.

17. Інформаційні ресурси

1. Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова - www.vnmu.edu.ua
2. Кафедра ортопедичної стоматології - www.vnmu.edu.ua/кафедра-ортопедичної-стоматології
3. Наукова бібліотека - www.library.vnmu.edu.ua
4. Основні документи - www.vnmu.edu.ua/загальна-інформація/основні-документи
5. Накази та розпорядження - www.vnmu.edu.ua/накази-та-розпорядження

6. Нормативно-правові документи - www.vnmu.edu.ua/загальна-інформація/нормативно-правові-документи
7. Антикорупційні заходи www.vnmu.edu.ua/антикорупційні-заходи
8. Відділ аспірантури - www.vnmu.edu.ua/підготовка-кадрів/аспірантура
9. Академічна доброчесність - www.vnmu.edu.ua/академічна-доброчесність